

פרשת וזאת

שיעורים על פרשת השבוע שזכינו לשמוע מפי כ"ק מרן רבינו שליט"א במשך השנים

תשפ"א

יו"ל ע"י המכון להוצאת דברי רבוה"ק מספינקא
הרה"ח ר' נפתלי בינג הי"ו

'וארא אל האבות... ושמי ה' לא נודעתי להם'. כי האבות כל עבודתם היה עבור בני ישראל, לכן נקראו אבות והלכו בכל המקומות הנסתרים תוך הטבע, ויגעו עד שמצאו גם שם הארה הקדושה. ובחינה זו היא ההנהגה בשם א-ל-ש-די כמ"ש ז"ל שיש די באלוקותו לכל בריה, ופירושו שהש"י נתן בכל דבר נקודה חיות אלוקות שיהיה כח להיות כל הסביבות לנקודה זו'.

כל הכח שיש לנו למצוא את הקב"ה בכל מצב, הינה תוצאה של עבודת ה' של האבות הק'. כמו כן זו הוראה לרבים, שאדם יידע ויבין את האחריות שיש לו בכל פעם שמשקיע עבודת המידות למצוא את הנהגת השי"ת במעברים שעובר, מצד אחד מה שעובר הוא הכח שקיבל מחמת מסירות הנפש של האבות הק', ומנגד כמה שישקיע מסירות נפש הוא עצמו יזכה את הדורות הבאים אחרים בעוצמות נפש כדי לצלוח את המעברים שיעברו הם...

בחינה זו מכונה בשם ק-ל-ש-די ע"ש שאמר לעולמו די. וביאור הדבר, שהקב"ה שהוא אין סוף ב"ה, חפץ שאנו נכיר אותו ואת הנהגתו ועל כן צמצם את ההתגלות שלו צמצום אחר צמצום כמובא בספה"ק עד כדי שאנו נוכל להשיג את רצונו יתברך ע"י התורה הק' ומעשי המצוות וכו'. בענין זה ישנו ווארט חזק מאוד בשם הרה"ק ר' מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, על המובא 'מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די'. ואמר: רבש"ע, הלא כדי שנוכל להשיג אותך אמרת לעולמך די וצמצמת את השפעתך לכלים שנוכל להשיגם, ואם היה הצמצום מעט הרי שאדם לא היה יכול להשיג כלום, וכמו כן אם יהיה הצמצום רב מדי לא נוכל להשיג כלום... א"כ כמו כן הוא גם בייסורים הבאים עלינו, אמור להם די כי עוד ומעט כבר לא נוכל להשיג אותך חלילה מרוב ריבוי הצרות...

עכ"פ אין לאדם כלל לדאוג מכל מקום שנמצא בו, כי אם הקב"ה הביא אותו סוף כל סוף למצב הזה סימן הוא שהדבר אפשרי מצידו להתמודד שם רק האדם צריך להתחבר לנקודה הזו ולהתפלל לה' שינחה אותו אל הסיבות שיביאו אותו משם לנקודת האמונה בה'. ונקודה זו מבאר השפ"א במשפט הבא:

'כי בעוה"ז שנקרא עלמא דשיקרא יש הרבה שקר לכל נקודה של אמת. כמ"ש סביב רשעים יתהלכון'.

מגלה לנו השפ"א זי"ע יסוד. בכל מעבר שאדם עובר, קשה לו מאוד לראות את האור של נקודת האמונה, ועל כן אדם צריך לדעת שכך הסדר שהקב"ה קבע בעולם השקר, והרמח"ל כבר מבאר שללא סדר זה היתה מתבטלת הבחירה מהאדם. ומה שיש לעשות במצב זה הוא כפי שאומר האריז"ל הק' שיתגדל ויתקדש שמיה רבא הוא ר"ת יושר – לאמר שאדם צריך לחפש איזו נקודה חיובית במעבר שעובר ולהתמקד רק בה. כך מבארים גם את הפסוק 'מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב', החפץ חיים הוא זה שאוהב ימים. (ובשם הפרי הארץ זי"ע שהימים הם רמזים למידות שאדם כל הזמן עובר בהם את הניסיונות שלו)... כיצד ניתן לאהוב את הימים – כלומר לצלוח את המעברים, על ידי ראיית טוב. ועל ידי נקודה אחת חיובית אדם פורץ את המעגל הזה עוד ועוד כפי שהבאנו בשם השפ"א לעיל: 'שיהיה כח להיות נמשך כל הסביבות לנקודה זו', וממילא יכול להתרומם מהמצב שלו ולחיות גם את הנקודות שהיו לו פחות ברורות ויותר מעיקות...

זהו ציווי התורה 'ובחרת בחיים'. וכן 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום' כי הדביקות בה' על ידי אלו המעברים מביאה את האדם לחיים האמתיים. 'ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וכו'... הרי שאנו רואים

שהטוב הוא החיים. בענין זה ישנו ביאור על מה שאומרים בתפילת גשם, 'לחיים ולא למות'. בשם הרש"ב מבארים, מדוע אומרים לחיים ולא לְמִוֶּת בפתח, היו צריכים לומר ולא לְמִוֶּת בשוא, משום ש'ל' בניקוד פתח נשמע כאומר פעמיים ולא לא מות שפירושו הוא כן מות ח"ו? ותרץ כי יש חיים ויש חיים. ישנם אנשים שחיים ונפטרים, אך ישנם אנשים שמתים עוד לפני זמן פטירתם, ור"ל יבשים מכל לחלוחית של חיים בתורה ועבודת ה'. ועל זה אנו מתפללים לה' שיתן לנו חיים כאלו אמיתיים של תורה ומצוות, ולא חיים שהם בעצם לא שונים בהרבה מהמות...

'וע"ז נאמר הצילה נפשי משפת שקר כי לכל נקודה של אמת השקר סובבת מכל צד'. אומרים בשם חסידים שאם אדם עושה פעולה ומרגיש שעושה לשם שמים, יידע שהוא רחוק מזה מאוד והוא חי בטעות. אולם אם גם מגלה את השקר שבצעמו בפעולות שעושה ומבקש רחמים מאת ה' שיכוון אותו לאמת, או אז הוא בדרך הנכונה. 'ועם כל זה על ידי יגיעה נוכל למצוא נקודה של אמת בכל מקום'. ומה טיבה של יגיעה זו? כבר ביארנו בשם האור החיים הק', שיש לאדם שכל המעשי ושכל העיוני, השכל המעשי לא דורש יגיעה מרובה, למשל אדם שרוצה לאכול, השכל נותן פקודה מיידית לגוף ללכת לאכול... אולם השכל העיוני דורש יגיעה מצד האדם לחפש בכל דבר את נקודת האמת והטוב ולסלק את השקר ואת המחשבות השליליות. והפרי הארץ ז"ע מבאר כי טבע האדם הוא שמאיליו נמשך אל החיצונים, כי כך ברא אותנו הקב"ה. ותפקיד האדם הוא לאמץ את המח לראות בכל נקודה את הנהגת ה'.

'וזו היא עבודת האבות. לכן נאמר בארץ מגוריהם אשר גרו בה... מלשון גר שהוא לשון המשכה שהמשיכו כל הדברים לשורשן'.

בשם הבעש"ט הק' ידוע שהיכן שמחשבתו של האדם – שם הוא! וכפי שהבאנו בשבועות האחרונים שאפשר להיות בארץ כנען אולם המח מחפש רק את הנקודות הטובות להעלות ולתקן כל דבר לשורשו. וכן הבאנו בשם הישמח ישראל ז"ע, 'ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה', לא נאמר לחרן אלא חרנה... ובאר שהאות ה' רומזת לאות אחרונה משם הוי"ה – שיעקב אבינו ע"ה הלך לחרן כיון שידע שיש לו שם עבודה לתקן מצבים מסוימים שנמצאים שם ולגלות שם את הנהגת ה'. וזו דרך לכל אדם שאם הקב"ה הביא אותו למצב מסוים אין דרך להתחמק מזה אלא לעיין ולגלות מה האדם יכול לתקן שם. כך חיו האבות הק' שהיו באותם המקומות אך בבחינת גרים ולא שייכים. 'ובגלות מצרים וכן בכל הגלות הוא בבחינה זו, ועומד לזה זכות האבות'.

'ואיתא משה ראה באספקלריא דנהורא ושאר נביאים באספקלריא דלא נהורא. ולמה נקרא אספקלריא כיון דלא נהורא? רק הפירוש שיש הסתר להנקודה שמתגלה בתוך ההסתר. ומשה רבינו ע"ה זכה כמו שיהיה לעתיד ה' ושמו אחד. שלא יהיה שום דבר רק חיות אלוקי. ובעוה"ז נתלבש הכל בטבע'.

ההבדל בין אספקלריא המאירה ובין שאינה מאירה. מקשה השפ"א הלא אם נקראת אספקלריא שהוא לשון של אור, כיצד יתכן שאינה מאירה? אלא הביאור הוא, שישנה הארה שהאדם זוכה לראות אותה, וישנה הארה שאדם יודע שהיא קיימת, אך מחמת רצון ה' שנעבוד אותו כאן בעוה"ז מתוך יגיעה, מסתתרת הארה זו בתוך הטבע. וזו עבודת האדם להאמין שיש כאן הארה ולהתייגע לגלות אותה. ולכן מובא שמשם רבינו ע"ה זכה להגיע לכזו דרגה של אספקלריא המאירה כפי שיהיה לעתיד לבוא ה' ושמו אחד! וחי כאן בעוה"ז באופן ששום דבר לא הסתיר לו לראות את האמת הזו. משא"כ כשאנו בגלות אמנם ישנה אספקלריא בכל מצב אך אנו צריכים לגלות אותה ולהאיר בה את חיינו.

'וכפי התקדשות האדם בעיני עוה"ז זוכה להשיג דבר מה. וכדמיון זה הוא עבודת ימות החול, ושבת קודש נקראת אספקלריא דנהורא, שבשבת יש יותר התגלות לכל נפש מישראל. אמת שכפי העבודה בימות החול – זוכים להארת שבת קודש. כי בגלות זוכים לאמת על ידי אמונה.

*

"דָּבָר אֶחָד לְדוֹר"

"פתח הרב בפסוק ושמי ה' לא נודעתי להם, ופירש"י ז"ל לא הודעתי אין כתיב וכו' שהרי כבר נאמר וירא ה' אל אברם אבל לא נכרתי להם בשם זה".

בהמשך הדברים מביא הפרה"א את מאמר הגמ' על היות משה רבינו כבד פה, ומביא תחילה את קושית הגמ', דאם נאמר אמנם שמה רבינו ע"ה היה כבד פה הלא עשינוהו למשה רבינו בעל מום כיון שלוי שקולו פגום נפסל מלשרת בקודש, והלא כבר כתוב בפסוק "ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה", משמע שהיה ילד וקולו של נער? ומת' הרמב"ן שבכוונה תחילה היה משה רבינו כבד פה דאל"כ לא היתה ניכרת גדלות התורה והיו חושבים כי כל יציאת בני"י ממצרים היא משום רהיטות דיבורו של משה רבינו וכושר השכנוע שלו. אך עכ"פ מקשה הרמב"ן א"כ בקבלת התורה כתוב שנרפאו כל החולים, ואף משה רבינו כבר לא היה כבד פה, א"כ הלא הוא זה שחזר אחר עשרת הדיברות ואין יתכן, הלא לא תהיה ניכרת גדלות התורה?

וכדי להבין את כל מהלך הענין מקדים הפרה"א לבאר מהו כבד פה ומהו בכלל המושג דיבור שבו ניחנו אנו בני האדם מותר האדם מן הבהמה – הבל, הוא הבל הפה ההופך לדיבור...

"אבל באמת הנה הוא ידוע מגדולת הדיבור כי זה כל האדם כידוע שהוא מעלת המדבר על החי. והענין להיות בו הוא עיקר החיות ית"ש, כי הדיבור אם אמנם הוא מלוּבש באותיות אבל הוא בשביל הבנת המבין והשומע כי בלתי מלוּבשי האותיות אין לדיבור שום השגה ותפיסה להבינו. וכל אדם שמרגיל את דיבורו להשיג ולהבין כי מאתו לא תצא כי אם מה' הטוב והוא המדבר הרי הוא בורא שמים חדשים וארץ חדשה כאשר היה בתחילת הבריאה, בדבר ה' שמים נעשו"...

הדיבור הוא זה שמבדיל אותנו משאר הבריאה. "ויהי האדם לנפש חיה" ומתרגם – לרוח ממללא. הדיבור גם מסמל כח ושליטה על הבריאה כידוע 'דָּבָר אֶחָד לְדוֹר ואין שני דברים לדור'. ודבר הוא לשון מנהיג. ויש להבין על פי דברי הרב מה יש בדיבור יותר משאר האיברים?

אם נעמיק יותר נגלה כי הדיבור נובע מהמחשבה, הדיבור הוא מצמצם את המחשבה ומוציא אותה בביטוי החוצה אל הפועל. והמחשבה נובעת מהחכמה, כפי שביארנו מספר פעמים כי כל דבר שבעולם הוא תוצאה של השתלשלות המידות, למשל אם אדם מתאוה תאוה הרי זה קשור למידת חסד. ואם כועס או מקפיד הרי גם זו היא חיות ה' המתגלה במידת הגבורה. אך בראש הספירות היא ספירת החכמה. וכל כמה שהספירה גבוהה יותר היא יותר קרובה למקור של כל השתלשלות החיות לעולם הזה. 'והחכמה מאין תמצא' כותב שלמה המלך, ואין הוא האין סוף ברוך הוא שאין לנו כלל השגה בו זולת מה שנתן לנו כן השגה ע"י השתלשלות מדודה וקצובה שנוכל להשיג את מטרת קיומינו בעולם.

הנה א"כ הגענו להשיג מהו הדיבור, כי הדיבור הוא הדבר שעל ידו אנו משיגים את ההתקשרות עם הבורא ית'. ועתה, אם אדם באמת חושב על כך ושומר את דיבורו בקדושה כי הוא כבר יודע מהו מקור הדיבור – קודש קדשים חיות ה' יתברך המצומצמת בזה הדיבור, אז הוא מתחיה מהדיבורים שלו ומקבל כח וכן שליטה על הבריאה כולה. עד כדי כך מחדש הפרי הארץ ז"ע כי יש לו אפילו כח לכרוא ע"י דיבור שכזה שמים וארץ חדשים מחמת שמדבר בקדושה ומתוך קשר בורא. וכבר מצינו בפירוש הרמב"ן על הפסוק 'אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי' ומתרגם

האונקלוס, 'בצלותי ובבעותי' כלומר ע"י התפילות והבקשות, שעל ידי זה היה להם כח לנצח במלחמה. רואים שהצדיקים היו משפיעים כוחות לכלל ישראל על ידי כח הדיבור שהיו מקשרים אותו למקורו. וז"ל הרמב"ן ז"ל: 'קרוב אלי עוד שעשה יעקב כדרך שעשו הנביאים, נטה ידו בחרב כנגד ארץ האמורי, וזרק שם חיצים להיותה נכבשת לבניו, כענין שעשה אלישע וישם ידו על ידי המלך ויאמר אלישע ירה ויור. ואע"פ שלא סיפר הכתוב כן ירמזנו בפסוק הזה, ויתכן שזה טעם אמרו לקחתי כי מאז לוקחה הארץ לבניו. עכ"ל. וכן מצטט הפרי הארץ עוד מאמרים מהג' מרבי עקיבא שנתמלאה הבקעה ירקות ודלועין על ידי דיבורו וכן עוד מקדושים. וכן המעשה הידוע מהאריז"ל הק' שהיה ישן, ותלמידו מהרח"ו היה מקשיב לדיבוריו, ובתוך כך התעורר. שאל אותו ר' חיים ויטאל זי"ע מה למד בשנתו? השיב לו האריז"ל: גם אם אדרוש לפניך במשך שבעים שנה לא אוכל להגיע לכל מה שלמדתי כעת... זהו הדיבור במקורו לפני שמצטמצם.

"וככל אמתות גדולת הדבור אם הוא בקדושה כן נהפוך הוא אם הוא להיפך להנאת עצמו ח"ו בורא רקיעים של שוא ותהו ונותן חיות בקליפות וממשילים על עצמו, שהרי הוא מוסיף כחם מחמת הנאת עצמו שהוא רוצה לקבל מהם נמצא שהוא תחתם ומקבל מהם נמצא שהוא ממשילם על עצמו. מה שאין כן כשאינו מדבר אלא דבריו יתברך בלי שום פניית הנאה כלל ואדרבה קשור ע"י הדיבור בו ית' הבורא את הכל, הרי הוא מושל בדבורו".

אומרים בשם צדיקים, לפני שאדם מדבר הוא שליט על דיבורו, אולם לאחר שדיבר הדיבור שולט עליו! א"כ כשלא 'הולך' לאדם צריך לדעת שהוא הגורם העיקרי לכך. מבואר בספר תולדות יעקב יוסף זי"ע כדלהלן: "ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, על פי הידוע מהבעש"ט כי במקום שמחשבתו של אדם – שם הוא כולו, וגם בדיבור ומעשה. באיזה מדריגה ובאיזה עולם שהוא שם, שם הוא קשור כולו בזה העולם. ובמעשה, כי כשהוא קשור בטבעיות ולא הגיע לאמונת אלוקות, אז הוא גורם לגופו ג"כ עבודת הטבעיות, כיון שבא בדברים הטבעיים קשור כולו ג"כ בטבע. וכמו שכתבתי כבר כי יש ד' יסודות באדם ומשם באים כל הרעות והתאוות ודברים טבעיים, וכשהוא משבר כל הטבעיים והתאוות – זוכה שנעשה מלך על כל הד' יסודות שלו וכולם משמשים לו כפי צורכו, ואם ח"ו הולך בדרך הנגרע ונמשך אחר תאות גופו וטבעיים, גורם שנעשה עבד שצריך להתעסק בעבודת גופו למלא תאוותו. ומי שהקב"ה עוזר לו ויוצא ממידות טבעיות, ונכנס לבחינת אמונת אלוקות יתברך ויתעלה שאין שם עוד מלבדו, הכל חיים ממנו שמחיה את כולם, אז יוצא ג"כ מעבודת טבעיות ונכנס לעבודת אלוקותו יתברך".

זה מה שהיה גם במצרים, כי כשעם ישראל חיו בטבע כפי שרצה פרעה מי הוי"ה אשר אשמע בקולו אזי ע"י מעשיהם ודיבורם החיו את המצרים והוסיפו כח בסט"א רח"ל, ובזה השליטו את המצרים עליהם כפי שביארנו. אך כאשר ביאר להם משה רבינו כל האמור, אז 'ותעל שועתם אל האלוקים' כי אלקים הוא בגי' הטבע והם זעקו אל האלקים שעולה בגימטריה צ"א כמנין הוי"ה אדנ"י, ובזה ביטלו את שליטת המצרים עליהם, ואז פתחו את הדרך לגאולתם השלימה.

"וכן התורה שהיא בריאת העולמות והנהגתם היא עשרת הדברות שהוא ענין ההתקשרות עמו יתברך...

איך זוכים לזה? מבאר הפרי הארץ שרק ע"י התורה שייך להגיע לשליטה מלאה בבריאה, ולקיים את מטרת הבריאה, וכבר ידוע מפרשת ויקרא שתורת האדם מתפרשת אחר בהמה חיה ועוף, לבאר לאדם כי אם הוא ינהג כפי שצריך וכפי רצון התורה הק', אזי הוא קודם לבהמה חיה ועוף, אולם אם לא אז אומרים לו, אתה מאחרוני הברואים ויתוש קדמך. ולשון הרש"י הוא, 'זכה נתפרשה תורתו... לא זכה יתוש קדמך'. זכה הוא מלשון זיכור – כשאדם חי מעל הטבע ומעמיק בכל דבר למצוא את המטרה שלו, אזי הוא שולט בטבע, אך אם חי רק את הטבע אז אמנם יתוש קדמו והבריאה כולה והטבע שולטים עליו ה"י. וכל הכח להתעלות מעל הטבע ניתן רק על ידי התנהגות על פי כללי התורה הק', שהיא עצמה נכתבה לפני בריאת העולם והיא מקור צמצום החיות לטבע עצמו. ולכן אמנם התורה מצומצמת בתוך עור של בהמה שהוא הקלף של ספר התורה, וכן בכל המצוות שמצומצמות בתוך דברים גשמיים כלולב ותפילין וכו', אך כשאנו מקיימים את המצוות הללו אנו מתחברים למקור האמיתי של התורה עצמה, כי כל הלבושים הגשמיים הם בשבילינו שנוכל להכיל את אור התורה ועי"ז לקיים את רצון הבורא ולשלוט בטבע.

"ודברת במ... שהוא המדבר והמשמיע ע"י כלי זה האיש בלי שום תמונה אבל דבור כזה הוא מופשט מן המידות, משא"כ דבור היוצא מחמת איזה מידה כבר נתלבש במדה ויש למדה התקשרות בכל הדברים הגשמיים... וא"כ אי

אפשר להיות נקי וברור דבריו שהרי ההרגל משכח... והנה הדיבור שאינו מחמת מדות הוא מעיין הנובע שהרי הוא קשור באין סוף ב"ה ומאתו נובע וכל הפיות נלאים לדבר דבריו ואינו מספיק לפי ערך משפך נביעותו, והוא הנקרא מצווה ועושה שהוא גדול ממי שאינו מצווה ועושה... ולכן משה רבינו ע"ה שהיה מופשט מכל המדות בדבורו נקרא כבד פה..."

לפני סיום מבאר הפרי הארץ עוד נקודה אחת. כי דיבור שהוא יוצא מהאדם בדרך כלל הוא מעורב כבר במידות למשל כשאדם מוסר שיעור, הוא רוצה להשפיע לשני וזו היא מידת חסד או שמצפה לקבל מילה טובה לאחר מכן שזה כבר מתקשר למידת תפארת וכו', ולכן אין זה כבר דבור נקי... אך משה רבינו ע"ה היה כ"כ מופשט מהמידות שהיה אומר את מאמר ה' בלבד ללא שום נגיעות וצמצומים, וזהו נקרא מצווה ועושה – מצווה הוא מלשון צוותא חדא שהוא חיבור, ודיבור כזה הוא גדול ממי שאינו מצווה ועושה כלומר שהוא מדבר אך דרך המידות ולא קשור אחדות גמור בה'.

כעת מובן כל המהלך, כי משה רבינו שהיה חי אחדות גמור מעל המידות היה כבד פה מחמת שהיה מדבר וממש שכינה מדברת מתוך גרונו, ועל כן היה לבני ישראל קשה להבינו שכן מכיון שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה היו צריכים עוד השתלשלות של מידות. אך מכיון שהיה הדיבור נובע במקורו השפיע עליהם! וזה גם מה שכתוב ושמי ה' לא נודעתי להם, כי כזה דיבור מופשט היה רק אצל משה רבינו ולא אצל אף אחד מהאבות הקדושים. ובאמת במתן תורה שהגיעו כולם לבהירות הגדולה הזו, שם כבר באמת כביכול 'נרפא' משה רבינו כי אז השיגו כולם את קבלת התורה כפי שהיא במקורה משה ידבר והאלוקים יענו בקול.

*

גלות גשמית – תוצאה של גלות רוחנית...

"וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי"ה... לכן אמור לבני ישראל אני הוי"ה... והוצאתי.. והצלתי.. וגאלתי.. ולקחתי... וידעתם כי אני הוי"ה".

יש לבאר מדוע כפל הפסוק כמה פעמים אני הוי"ה, ומהו המסר אותו מעבירה לנו התורה הק' בכפילות זו? נושא השבוע: 'סוד הדיבור'. וכן 'גלות גשמית – תוצאה של גלות רוחנית'... הרה"ק בעל האמרי יוסף זי"ע מבאר כי אין גלות גשמית ללא גלות רוחנית. א"כ העצה בידינו לצאת מגלות גשמית היא ע"י יציאה מהגלות הרוחנית, ובהמשך נרחיב בעז"ה בענין:

בפרשה קודמת מספרת לנו התורה, 'ויאמר משה אל האלקים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים'. וברש"י – 'מי אנכי: מה אני חשוב לדבר עם מלכים. וכי אוציא: ואף אם חשוב אני מה זכו ישראל שתעשה להם נס ואוציאם ממצרים'. כמו כן כשניסה משה להפריד בין דתן ואבירם אמרו לו 'הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי' אמר משה רבינו ע"ה 'אכן נודע הדבר' ומבאר רש"י הק' 'נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך, אבל רואה אני שהם ראויים לכך'.

מבאר השפ"א זי"ע דבר נורא. לפני המקרה של דתן ואבירם, ידע משה רבינו שיש מלשינות בכלל ישראל אך עם כל זאת תמה מה חטאו ישראל להשתעבד בכזה קושי. אולם לאחר שנודע לו כי כל השעבוד הוא בגלל המלשינות הוא מתהפך לצד השני לגמרי ואומר: 'מה זכו ישראל שתעשה להם נס לצאת ממצרים', כלומר מדוע בכלל מגיע להם לצאת הרי הם מדברים לשון הרע. ודבר זה צריך ביאור לעומקו של ענין.

עפ"י המהר"ל מבארים כי הדיבור הוא יסוד עצום בבריאה. ובשונה מכל הברואים בדרגת חי שאין להם את יסוד הדיבור, לאדם ובפרט לאדם היהודי סגולת הדיבור ישנה. כשגוי מדבר הרי הוא כמו בהמה או חיה המדברת. אולם

כשיהודי מדבר, מכיון שפנימיותו היא חלק אלוך ממעל, הרי הוא מפעיל כח פנימי שמגיע עד החכמה העליונה, מחמת עוצמת ריכוז הפנימיות שבו. וא"כ זהו הסוד של הנפש הפנימית היהודית.

מנגד אם אדם 'מדליף את הסוד החוצה', ולא שומר על פיו ולשונו אלא פוגם בהם ע"י כח הדיבור המיוחד כל כך אצלו, אזי הוא יורד לדרגה פחותה הרבה יותר מהגוי ר"ל. וכמו שאומר הפסוק בתהלים, 'נמשל כבהמות נדמו', כלומר במצב הזה הוא רק משל לבהמה כי הבהמה כבר עדיפה הימנו...

כאן בנקודה זו הבין משה רבינו את רעיון השעבוד. כיון שלדיבור יש עוצמה וכח הנהגה, וכפי שמובא וכן מבאר גם הפרי הארץ ז"ע 'דבר אחד לדור' כלומר מנהיג. וכשאדם שולט על הדיבור אז הוא שולט על כולם. אך כשיש לשון הרע ורכילות אז האדם ממילא נהיה משועבד לדיבור, והתוצאות הן כבר ממשיכות הלאה בצורה של שיעבוד גופני – שיעבוד מצרים בעבודת פרך. תוצאה זו הינה משום שכשאין שליטה על הדיבור הק', הרי שהיהודי מתנתק מהחיות האלוקית שהוא קשור אליה. וראיה לכך מצאנו גם בכתובים: 'כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים'. הנביא יודע כיצד לחיות עם הסוד הזה שהדיבור הוא קדוש ועימו הוא מקשר את כל הבריאה להשי"ת, ועל ידו כל הבריאה מתחיה.

בתשובת הקב"ה למשה רבינו ע"ה מוצאים אנו יסוד נוסף. 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה'. יש תקנה גם אם פוגמים בדיבור. והיא להתחבר בחזרה אל השורש דרך התורה הק'. כשיהודי לומד תורה האור שבה מחזירתו למוטב. וא"כ אמר הקב"ה למשה, חייבים להוציא אותם ממצרים כדי שיגיעו לקבלת התורה ואז יוכלו לחזור ולהדבק בשורש הפנימי והייחודי שלהם – חלק אלוך ממעל.

מה הסיבה לגלות גשמית? מבאר השפ"א כי כל הסיבה שמסתירים לאדם הוא כדי שלא ידמה לו שממנו הוא, אך מי שחי שהכל הוא מאת ה' בין בהצלחות ובין בכשלונות אזי לא מסתירים לו כלל. וז"ל: 'וכן שמעתי מאא"ז מו"ר ז"ל כי אם היה אדם יודע באמת שהכל מהש"י לא היו מסתירים לו כלל וכל ההסתר כדי שלא ידמה שממנו הוא'... וממשיך וכותב, 'וצריך האדם לידיע אף בעת רצון שיש לו קצת דביקות, עם כל זה לא יושכח ממנו שמוכן מצד עצמו לכל חטא ועון שלא יבוא על ידו, רק בעזר השי"ת'. כל הסיבה שאדם בדביקות עם הבורא הוא לא מצד עצמו כלל אלא חסד ה'. א"כ בכל מצב אדם צריך לחיות שהקב"ה מנהיג אותו...

בהמשך הדברים: מספרים משל לאותו יהודי שהיה לו תרנגול אחד ויחיד, ונגנב ממנו. הלך לשופט להתלונן. שאלו השופט: האם יש לך סימנים? החל האיש לומר את כל הסימנים שהיו לתרנגול: כרכולת כזו ונוצות כאלו... לפתע עבר שם הגנב והתרנגול ביזו, קרא לו השופט, אך הגנב שהיה מתוחכם הצליח להסיר קודם לכן את כל הנוצות... ולא ידע מה רוצים ממנו. אמר בעל התרנגול: ישימו נא את התרנגול באמצע החדר, ואני והגנב נעמוד בשני פינות החדר ונראה למי ירוץ התרנגול... כמו כן אמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה, כל זמן שבני ישראל במצרים, הרי שהמצרים מנסים בכל דרך להסיר את הסימנים מהם עד שאמרו 'הללו הללו עובדי ע"ז', אך האמת היא שברגע שיצאו ממצרים נראה למי ירוצו, וכמובן שרצו להשי"ת...

כעת נחזור לבאר את מה שפתחנו, וידבר אלקים... אני הוי"ה. משה רבינו ע"ה הקשה 'למה הרעותה לעם הזה', עונה לו הקב"ה: כדי שתלמדו לזכור בכל דבר שאני נמצא איתכם ומקיים אתכם. וכפי שסיפרו על הרה"ק מצאנו ז"ע שכשנפטר לו בן אמר משל לאדם שמרגיש טפיחה כואבת על השכם, אך כשמסתובב אחורה ורואה את חברו הטוב מחייך אליו הוא מתרצה... כמו כן להבדיל כל דבר שהקב"ה מעביר אותנו הוא לטובתינו. וכשאדם מאמין בזה הקב"ה מזכה אותו גם לחיות עם זה ולהשיג את זה.

וז"ל השפ"א: 'עפ"י המדרש בפסוק בקהלת ופניתי לראות... את אשר כבר עשוהו... כי יש לאדם לידיע כי כל מעשה נודע בשורשו למעלה למעלה עד שאין השגת אדם מגעת כלל. ולזאת צריך להיות בטל כל השכל וכל הרצונות לרצונו ית'... וכל מעשה האדם נגזר מן השמים וז"ש את אשר כבר עשוהו שלמעלה כבר נגזר לפניו ית' כל מה שיעשה אדם אח"כ, אם כן אין שייך להרהר אחר הש"י'.

זה הפשט 'אני הוי"ה'. וזו התשובה לשאלה 'למה הרעותה', אנו צריכים לחדד את הנקודה הזו שכל מה שאנו עושים ואפ"י בפרטים הקטנים ביותר, לכל זה יש קשר עליון מכוון למעלה מהשגתינו בתיקון העולם. והתפקיד של האדם במקרה זה הוא לקבל את זה כך ולהאמין בזה ועי"ז להתחבר עם השי"ת

מבאר האמרי יוסף זי"ע, כי כל גלות גשמית מקורה בגלות רוחנית. גלות רוחנית מהי? כשאדם שוכח שיש מישהו שמוביל אותו, וחש שהוא מנהיג את עצמו ואת המהלכים שעושה, אזי הקב"ה ברוב רחמיו על אותו אדם נותן לו גלות גשמית כדי שייזכר היכן הוא עומד באמת... ומי נותן לו גדולה וכבוד פרנסה ובריאות וכל טוב בשפע... ואז כשאדם חוזר לה' הוא זוכה בגאולה הן גשמית והן רוחנית כי כשיש קשר בורא לא חסר לאדם כלום. כדאיתא 'מאן דאית ביה יראה לית ביה חוסר כלל'.

אני הוי"ה, זו נקודת הפתיחה בין גלות לגאולה. בין גלות לגאולה מפרידה האות א', שהיא מרמזת על הקשר של האדם עם 'אלופו' של עולם.

דרך חיים זו מוצאים אנו אצל יעקב אבינו ע"ה. כפי שמעידה התורה הק', 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה'... לפני ירידת בני"י למצרים עבר יעקב אבינו ע"ה ניסיונות רבים. הן במכירת יוסף והן בשאר עניינים, ייסורים רבים היו מנת חלקו. אך מה שהפריע לו ביותר היה כשירד למצרים והיה לו שם כל טוב ושפע רב של אוכל שבע עשרה שנה, דווקא שם חשש כל הזמן שלא ישכח ח"ו מהקב"ה שמחיה אותו. ולכן כתיב 'ויחי יעקב בארץ מצרים' יעקב אבינו החיה כל הזמן את כל המצבים על אף שהיה בארץ מצרים והיה משופע בכל טוב גם אז לא שכח לרגע שהשי"ת מנהיג אותו ולא זקף כלום להצלחתו.

*

"ארוכה וקצרה או קצרה וארוכה"

"לכן אמור לבני ישראל אני הוי"ה". הבאנו בשבועות קודמים את ביאור האמרי יוסף, כי כל גלות גשמית יסודה בגלות רוחנית, והשבוע נרחיב בעז"ה בענין זה בעוד כמה רבדים וכן נשלב כל זה על פי דברי הפרי הארץ זי"ע.

מהי גלות רוחנית?

הגלות הרוחנית פותחת בכך שהשכינה הק' צריכה להתלבש בתוך בחי' הנשמה כדי שתוכל לרדת אח"כ לתוך הגוף הגשמי. הגוף הגשמי צריך לחיות כאן בעולם הזה ויש פחד גדול שלא יעשה את תפקידו זהו עוד גלות. וזו הסיבה שיש לאדם מעברים יום יום, כדי שלא ישכח את תפקידו לגלות את ה' בכל מצב ויהפוך כל מצב שנראה כמציאות - לסיבה להתקרבות לה'. והיה אם אדם אינו חי כך, נאלץ לצאת לגלות בין אנשים שרודים בו. ואם גם זה לא עוזר אז מגיע כבר לשלב של גלות בין גויים ר"ל המאיימים על שלומו.

שרשרת רוחנית

בנועם אלימלך זי"ע קטע אחרון בפר' שמות מובא, שכל מה שביארנו כעת הוא כמין שרשרת, ואם אדם נזהר לשמוע כבר בחוליה הראשונה את הגלות הרוחנית שמבקשת להיגאל, לא היה מביא על עצמו את כל ההמשך... אך כל הענין הוא שאדם שומע רק את הצער של עצמו ולא שם ליבו כלל לצער השכינה. ומבאר זאת עפ"י הפסוק 'בכל צרתם לו צר', כל צרתם של ישראל היא כדי לעורר אותנו ש'לו צר' כביכול שהשכינה הק' בגלות ומחכה שעם ישראל יגאל אותה על ידי עבודת ה' של כל אחד ואחד ומצוות ומעש"ט. ואותו אדם שלא שם ליבו לצער השכינה ולא מתפלל על זה, הרי הוא דומה למשל אותו אדם שנדלקה לו נורת הזהרה ברכבו שהרכב מתחמם ויש לעצור בצד ולטפל במנוע. אך במקום זה הוא מחליט שהנורה משובשת ומנתק אותה מהחשמל... כי בסופו של דבר

הנורה היא נורת בקרה להזהיר אותו שלא יפסיד את כל הרכב, וכשהוא מתעלם ממנה גורם לעצמו לאחר מכן נזק כפול ומכופל.

לא להיות חוטא ומחטיא

כמו כן בדיוק אנו אמורים לשמוע את צער השכינה ולעשות פעולות של רצון הבורא ית', וכאשר אדם לא שומע לרצון השי"ת מעוררים אותו ע"י גלות גשמית וצער אצלו אישית או צער מאחרים או מגויים. כל זה כדי שישמע ויתעורר לראות שמתכוונים לטובתו שלא יפסיד בזה ובבא. אך האדם העסוק בלכבות שרפות ולחשבן כל הזמן מי עשה לו ואיך להשיב לשני מנה אחת אפיים, הוא חוטא ומחטיא את המטרה. א"כ מתברר כי האדם עצמו מביא לעצמו את הגלות הזו...

מדוע אין אנו מושלמים?

הרמח"ל בדעת תבונות שואל הלא הקב"ה הוא אין סוף ב"ה ואם כן כשברא אותנו בני האדם היה צריך לכאורה לברוא אותנו מושלמים כפי שהבחינה שלו היא של שלימות, ומדוע נבראו כולם בלתי מושלמים? והביאור בזה הוא כי דבר זה נעשה בדווקא, הקב"ה הלך נגד מידותיו וברא מצב של גבול וחיסרון ודווקא משום שרצונו להיטיב. כי רק כשיש חושך האדם לומד כמה גדול הוא האור. כי כשאדם מתרגם את החושך ואת החיסרון לעבודת ה' אז הוא מתרגל לחיות שכל ההצלחות שלו הם חסד ה' נטו ללא כל התערבות מצידו, ואז האור שמקבל הוא הרבה יותר זך והרבה יותר עוצמתי. וזה מה שמבאר הפרי הארץ "כי זה כל האדם שהוא במדרגה השפלה ותחתונה יותר יבטח בשם ה'... וע"י ביטחון כזה מעלה זה סיבה זו ומקשר אותה בחכמה העליונה ומשם מתברך ומשפיע לכל". וכן מסיים הנועם אלימלך כי אם היינו שמים ליבנו רק על צער השכינה ודאי היינו נגאלים מיד. ועל כן נסכם כי כמה שאדם מבין ושומע יותר מהר את רצון ה' שכל מה שעבור זו סיבה בלבד, גורם לעצמו יותר שכר ופחות נזקים. והשכר הוא לא רק לעוה"ב כפי שמבאר שם הרמח"ל, אלא עצם העובדה שאדם מגלה כאן בעולם את ה' מתוך חשכותו זהו כבר השכר.

תפילה – מילת המפתח!

"והוא ענין התפילה שיהיה עיניו למטה וליבו למעלה וענין עיניו למטה הוא האמונה בהשגחתו ית' והסתכלות עיניו ויורדים מטה מטה שבדרך אמונת האדם והסתכלות בהשגחתו יתברך, כן ממשיך על עצמו השגחתו".

המצב של שפלה ותחתונה הוא כידוע לטובתינו. והשפ"א נותן דוגמא מוחשית לכך. כשאדם חפץ להביט בריכוז וביתר בהירות בחפץ מרוחק, מה שעליו לעשות הוא לצמצם את ראייתו. עוצם עין אחת ואף את השניה עד כדי חצי ואז רואה יותר בבירור. אף שלכאורה נראה זה כשוטה, אך המציאות היא שכך מגדיל את ראייתו. כמו כן כשלא הולך לאדם כפי שמתכנן הוא פתיחת פתח בשבילו לראות כיצד השי"ת מוליך אותו לבטח בנבכי העולם הזה.

עפ"י מבאר השפת אמת זי"ע, את מה שאמר משה רבינו לה' 'וכי יאמרו לי מה שמו מה אומר אליהם'. בני ישראל טענו כי אם יש להם חושך אדרבה ואדרבה בזמן שכזה צריך הקב"ה לתת להם יותר הארה שלא יהיה להם חושך כלל? ענה לו הקב"ה: כי ההפך הוא הנכון. האור שיוצא מן החושך הוא הרבה יותר מאיר מאשר אור ללא חושך כלל, וזו הסיבה שהורידם השי"ת למצרים וכן עד היום הזה כל אחד ואחד עובר מעברים ומצרים בעצמו, כיון שעל ידי עבודת ה' באלו המצבים ניתן לגלות ולחוש את האור הגנוז בכל אחד מאיתנו, אור היוצא מן החושך וכפי שאמר שלמה 'יתרון האור מן החושך' דווקא מתוך החושך. וזו מתנה שנתן הקב"ה רק לנו ולא לשום אומה אחרת.

זהו גם ענין התפילה שמבאר הפרי הארץ זי"ע, עיניו למטה וליבו למעלה – במילים אלו טמון יסוד נפלא, כמה שיביט האדם למטה הוה אומר למצבים הקשים שהוא נמצא בהם יגלה שאינו יכול להתמודד שם לבד כי אינו מבין כלל מדוע הקב"ה שם אותו שם מ'רום מעלתו' של האדם לתוך בירא עמיקתא, וממילא מתוך חוסר ההבנה יגיע לאמונה שזהו רצון ה', ורצון ה' הוא שאדם יהיה מקושר אליו כל הזמן כמה שיותר בדביקות בורא. ורק דרך המצב הזה אדם

שם את ליבו למעלה לאביו שבשמים, כי אם גם ליבו ישאר למטה אזי נכנס האדם או לעצבות או לייאוש או להפקרות, כיון שאדם לא מוצא את מקומו שם. לכן צריך לתת הכנעה שה' ינהיג אותו.

אין קיצורי דרך!

נקודה נוספת מבאר הפרה"א, מדוע דווקא צריך האדם להגיע למדרגה התחתונה לגמרי בשביל להשיג דביקות? והענין הוא שכל הדביקות בה' באה לידי ביטוי רק ע"י הביטול שלנו. כשאדם חסר אונים אין לו במה להיאחז. וזה בעצם הביטול שעובר, וכשבמצב הזה הוא לא נשבר אלא מתחזק באמונה שהכל מאיתו ית', וזו הנהגת ה', זוהי הדביקות, וזו נקודת המטרה. א"כ רק דרך הביטול קיימת האפשרות להגיע לדביקות ואין קיצורי דרך.

השגחה לפי הדביקות

בדרך אמונת האדם בהשגחה כך ממשיך על עצמו השגחתו כותב הפרי הארץ. יכולים אנו לראות לדוגמא שני אנשים שיוצאים לרחוב בזמן הפוגה מגשם. שניהם מושגחים בהשגחה פרטית, האחד יודה לה' שבדיוק כעת שיוצא יש הפוגה, ואילו השני יאמר: איזה אדם חכם אני היודע לנצל בדיוק את הזמן המתאים ליציאה...

"לכן ענין התפילה שהוא ההתקשרות, צריך ליתן עיניו למטה שישים עיניו בהשגחתו ית' מטה מטה וממילא תהיה לבו למעלה ויהיה קשור למעלה משבעת ימי הבנין, שהיא החכמה למעלה מן ההשגחה..."

ענין זה מצינו גם אצל דוד המלך ע"ה 'ואני תפילה'. כי תפילה היא לשון ההתקשרות הזו. דוד המלך חי כל חייו לקשר כל מצב לבורא. וממילא היה קשור לספירת החכמה שהיא למעלה מן העוה"ז. בבעל התניא מביא ביאור לדבר זה מפי רבו המגיד ממעזריטש זי"ע. מדוע דווקא החכמה מקבלת השפעה ישירות מהאין סוף ב"ה משא"כ שאר המידות? ובאר כי החכמה היא מבוטלת לגמרי לאין סוף ועל כן היא יכולה לקבל ישירות ממנו השפעה משא"כ כל שאר המידות הרי הם משתלשלות ויורדות ובאות לידי ביטוי בעוה"ז באחיזה שיש לאדם בהם, ולכן כיון שיש להם כבר איזו אחיזה צריכות לקבל השפעה על ידי השתלשלות ולא ישירות. ולעניינינו, ככל שהאדם מבטל את עצמו יותר כן הוא מתחבר למידה העליונה שהיא החכמה ושם יכול לקבל השפעה לצאת מגלותו. וכדי להפשיט יותר את ענין הביטול מסופר בגמ' על נבוכדנצר שאמר שירות ותשבחות עד שבייש את ספר התהלים של דוד המלך ע"ה. בא מלאך וסטר על פיו והשתיקו. נשאלת השאלה לכאורה הלא יש כאן טענה שאדם רוצה לומר שירה ולא מאפשרים לו? מתרצים בשם האדמו"ר מקוצק זצ"ל כי דוד המלך אמר שירה מתוך כל הגלות שעבר, 'בברחו מפני אבשלום בנו', וכן כל ספר התהלים מלא בסאת ייסוריו של דוד המלך, ומתוך חשכות נוראה זו עמד ואמר שירה לה'. כי בכל מצב כזה דבק בהנהגת ה' ללא פשרות. זה הספר הרצוי לפני השי"ת!!! ולא ספר שבא מתוך גבהות לב.

ירידה לצורך עליה

עפי"ז מבאר הבעש"ט הק' זו הסיבה בה היו צריכים בני"ו לרדת דווקא למ"ט שערי טומאה. כי אם היו יורדים רק למ' שערים היו סמוכים ובטוחים בעצמם כי בשאר השערים אינם יכולים ליפול ושם הינם יכולים להסתדר בכוחות עצמם. כפי שאם נאמר לאדם רגיל שהוא רוצח או אפי' רוצח בפוטנציאל הוא לא יוכל לקבל זאת. ולכן הורידם הקב"ה במסע טיהור אבסולוטי דווקא למ"ט שערי טומאה לא פחות ולא יותר כדי לתת להם את ההרגשה שבכל עת ובכל מצב זקוקים הם להנהגת ה' ואין להם כלל אחיזה בשום דבר קדושה ללא חסד ה', וכמו שמתבטא השפת אמת השבוע ביתר חריפות ש'אדם צריך ליתן אל ליבו שמוכן ומזומן הוא בכל עת ורגע לחטוא בכל חטא ועון שלא יבוא על ידו' וזה נקרא לחיות את יציאת מצרים.

"וא"כ יותר שהאדם נופל בשפל סתר המדרגה ממילא מביין ומשיג הלא ה' זו, מה שאין כן כשהולך וטוב לו אינו משיג כל כך חכמתו ית'..."

באר ר' אשר זי"ע את הפסוק 'אם אסק שמים' – כשאדם זוכה להתעלות ולהצליח בענייניו, אזי 'שם אתה' הקב"ה שם - ברחוק ממנו שצריך לחפש הרבה כדי למצוא את ה'. אך 'ואציעה שאול' ברגע שאדם נופל או לא הולך לו, 'הַנֶּבֶל' כבר רואה את הקב"ה. זהו טבע האדם. אך כמובן שאדם צריך לדעת שזהו רצון ה' שכרא אותנו עם דעת כדי שנבין ונשיג את עיני העוה"ז והעוה"ב, אך אחרי כל ההשגה אנו צריכים לקשר זאת לה' ע"י הביטול לדעת שהכל זה רחמי ה'. וה' יעזור שיתקיים בנו הפסוק, 'רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו'.

*